

Pukkilan Varhaiskasvatus- suunnitelma

Pukkila on pieni kunta ja meille koko kylä on kasvatuksen ympäristö, missä me kaikki yhdessä rakennamme sivistystä ja vaikutamme lasten kansalaisoikeuksien toteutumiseen

2022

PUKKILA.

Johdanto	4
Varhaiskasvatus Pukkilassa	5
Varhaiskasvatuksen arvoperusta Pukkilassa	5
Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toimintamuodot Pukkilassa	7
Kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa	7
Päiväkoti Vekara	7
Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus (aamu- ja iltapäivähoito)	7
Yksityiset varhaiskasvatuspalvelujen tuottajat- palveluseteli	8
Siirtyminen toiseen ryhmään tai toiseen toimintayksikköön Pukkilassa	8
Lapsen siirtyminen esiopetukseen tai toisen varhaiskasvatuksen järjestäjän toimintaan	8
Yhteistyön periaatteet	9
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	9
Monialainen yhteistyö	9
Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys	11
Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö	11
Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa	13
Ajattelu ja oppiminen	14
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	14
Monilukutaito ja digitaalinen osaaminen	15
Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	17
Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin ja sen kehittäminen	18
Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	19
Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo varhaiskasvatuksessa	20
Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus varhaiskasvatuksessa	21
Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa	21
Varhaiskasvatuksen pedagogiikka	23

Oppimisen alueet varhaiskasvatuksessa	23
Kielten rikas maailma	24
Ilmaisun monet muodot	25
Minä ja meidän yhteisömme	28
Tutkin ja toimin ympäristössäni	29
Kasvan, liikun ja kehityn	31
Kehityksen ja oppimisen tuki	34
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut	34
Tuen järjestämisen ja toteuttamisen vastuut	34
5.2 Yhteistyö tuen aikana	35
Monialainen yhteistyö	36
Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	37
Yleinen tuki	37
Tehostettu tuki	38
Erityinen tuki	38
Tuen muodot	38
Lapsen tuen arviointi	39
Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana	39
Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista	41
Paikallisesti päätettävät asiat	42
Tuen järjestäminen Pukkilan varhaiskasvatuksessa	44
Dokumentointi, arviointi ja kehittäminen	46
Pedagoginen dokumentointi	46
Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa	47
LÄHTEET	48

Johdanto

Tervetuloa tutustumaan Pukkilan varhaiskasvatussuunnitelmaan! Varhaiskasvatus on tärkeä vaihe lapsen kasvun- ja opinpolulla. Pukkilan varhaiskasvatussuunnitelma perustuu varhaiskasvatukseen (540/2018) ja valtakunnalliseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022-asiakirjaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksessa työskenteleviä velvoittava asiakirja, joka kattaa varhaiskasvatuksen kaikki toimintamuodot ja se velvoittaa myös yksityisiä palveluntuottajia.¹

Kädessäsi oleva Pukkilan varhaiskasvatussuunnitelma koostuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisällöstä sekä pukkilalaisen varhaiskasvatuksen ominaispiirteistä ja toimintatapoja kuvaavasta sisällöstä. Suora lainaus Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2022) erottuu tekstissä kursivilla.

Varhaiskasvatussuunnitelma jäsentää varhaispedagogisen toiminnan sekä säännöllisen arvioinnin. Arvioinnissa hyödynnetään KARVI (kansallisen koulutuksen arviointikeskus) arviointimateriaalia ja laadun indikaattoreita. Varhaiskasvatustyöskentelyt laativat vuosittain Pukkilan varhaiskasvatussuunnitelmaan perustuvan

toimintasuunnitelman, missä kuvataan toiminnan järjestämisen pedagogiset periaatteet. Lapsilla ja huoltajilla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatustoiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.²

Pukkilan varhaiskasvatussuunnitelma (2022) on päivitetty vastaamaan uudistettua varhaiskasvatussuunnitelman perusteita mukailen aiempaa varhaiskasvatussuunnitelmaa (2020). Varhaiskasvatussuunnitelma on nivelletty esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmiin sekä muiden yhteistyötahojen suunnitelmiin.

---

¹ Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022).

² Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti (Varhaiskasvatulaki 4§).

Varhaiskasvatus Pukkilassa

Pukkilassa on lapsille tarjottu hoivaa ja kasvatusta yli 30v. Päivähoidosta on monien vaiheiden ja lainsäädännön muutosten myötä kehittynyt jokaisen lapsen oikeudeksi pedagogisesti suunniteltu, kehitystä ja oppimista tukeva varhaiskasvatus. Pukkila tarjoaa lapsille luonnonkauniin, rauhallisen ja turvallisen ympäristön, missä kaikki tarvittava- koulu, leikkipuisto, metsä, kauppa, kirkko ja kirjasto, ovat kävelymatkan päässä. Yhdessä kunnan eri toimijoiden kanssa rakennamme lasten elämää avartavaa, lapsuutta arvostavaa ja sukupolvien kohtaamiseen kannustavaa Pukkilaa.

Varhaiskasvatuksen arvoperusta Pukkilassa

Pukkilalainen varhaiskasvatus perustuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellyille arvoille sekä Pukkilan kunnan arvoille. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet nostavat vahvasti esille lapsilähtöisen, lapsen osallisuutta korostavan pedagogiikan. Lasten osallisuus toiminnan ideointiin, suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin sekä lasten mielenkiinnon kohteet toiminnan lähtökohtana sekä innostavat että toisaalta haastavat varhaiskasvatuksen ammattilaisia tarkastelemaan omaa toimintaansa ja pohtimaan työtään uudesta näkökulmasta. Pukkilan kunta painottaa kaikessa toiminnassa **rohkeutta, rakkautta ja yksinkertaisuutta**. Varhaiskasvatuksessa nämä arvot näkyvät:

Rohkeutena uudistua varhaiskasvatustilain ja -suunnitelman mukaiseksi, missä lapsen etu on ensisijalla ja toiminta on lapsilähtöistä. Rohkeasti suojelemme ja edistämme lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Rohkeus näkyy päätöksenteossa ja halukkuudella uudistua, sen sijaan, että turvautuisimme vanhaan- “aina ollaan tehty näin” toimintaan. Rohkeus saa tasapainoa toimintakulttuurista, missä kaikkien mielipiteitä huomioidaan ja asioista yhteisesti keskustellaan.

Rakkautta on välittäminen, käytännöllisyys ja kohdennettu tuki arjessa. Varhaiskasvatuksessa tämä tarkoittaa lähellä- ja läsnäoloa toimiessa lasten, huoltajien tai kollegojen kanssa. Tuemme lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi. Näemme, että jokaisella lapsella on oikeus yksilölliseen riittävään ja oikea-aikaiseen tukeen.

Arjen yksinkertaistaminen näkyy palveluiden sujuvoittamisen takaamisena. Päiväkoti avoinna arkisin klo 6 – 17.30 välisenä aikana, työssäolon perusteella tarjoamme myös ilt-, viikonloppu- ja yöhoitoa. Yksinkertaisesti sujuvuutta lisää asiointi varhaiskasvatuksen sähköisen järjestelmän Daisyn kautta. Varhaiskasvatus palveluseteli Pukkilassa on huomioitu perheiden erilaiset hoidontarpeet siten, että varhaiskasvatusmaksut ovat hoitoaikaperusteisia. Maksuluokkia on viisi, mikä mahdollistaa perheille joustavuutta ja säästöjä varhaiskasvatusmaksuissa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvot ovat:

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestäväen elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa subtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja taidossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohhtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada riittävä ja oikea-aikaista tukea varhaiskasvatuksessa. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava subtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkemysiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesubteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunteita ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan ja noudatetaan kestäväen elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiseksi.

Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toimintamuodot Pukkilassa

Pukkilassa varhaiskasvatusta järjestetään tällä hetkellä päiväkoti Vekarassa ja esiopetusta täydentävässä aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Vuorohoitoa ja ympärivuorokautista hoitoa tarjotaan päiväkoti Vekarassa tarvetta vastaavasti. Pukkilassa varhaiskasvatusta annetaan suomen kielellä. Yksityiset varhaiskasvatuksen palvelut täydentävät kunnallisia palveluja erilaisten pedagogisten tai kielipainotusten myötä.

Yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajan piiriin on huoltajilla mahdollisuus hakea palvelusetelillä. Kunta valvoo yksityisten palveluntuottajien toimintaa. Palveluntuottaja vastaa siitä, että toiminta on varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman mukaista. Erityisopettajan palvelut ostetaan kunnassa joko yksityiseltä palveluntuottajalta tai järjestetään itse. Pidennetyin oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien lasten esiopetus (alkaa 5-vuotiaana) järjestetään ensimmäisenä vuotena varhaiskasvatuksessa ja sen jälkeen koulun esiopetusryhmässä.

Kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen aloittaminen on suuri muutos lapsen ja perheen elämässä. Tätä muutosta haluamme pehmentää, tarjoamalla vanhemmille on mahdollisuutta tutustua yhdessä lapsen kanssa etukäteen tulevaan hoitopaikkaan ja lapsen tuleviin kasvattajiin. Yhteistyö alkaa huoltajien yhteydenotosta varhaiskasvatukseen (paikka haetaan sähköisesti Pukkilan eDaisy kautta, linkki tietojärjestelmään löytyy Pukkilan kunnan nettisivuilta). Huoltajat saavat päätöksen varhaiskasvatuspaikasta sähköisenä.

Tutustuminen varhaiskasvatukseen räätälöidään lapsen ja perheen aikataulun mukaan toimintamme sovittaen. Perheellä on mahdollisuus tulla varhaiskasvatusyksikköön tutustumiskäynneille. Tutustumiskäynnit ovat maksuttomia ja niiden määrä ja muoto sovitaan tapauskohtaisesti. Tarjoamme perheille myös kotikäynnin mahdollisuutta ennen varhaiskasvatuksen aloitusta. Kotikäyntiin osallistuu kaksi kasvattajaa. Kotikäynnin tavoitteena on antaa lapselle mahdollisuus tutustua kasvattajiin omassa tutussa ja turvallisessa kotiympäristössään ja huoltajan keskustella häntä askarruttavista asioista- kertoa lapsestaan, perheen toiveista sekä saada tietoa varhaiskasvatuksen toiminnasta.

Päiväkoti Vekara

Päiväkoti Vekarassa toiminta on ryhmämuotoista. Ryhmät suunnitellaan pedagogisesti tarkoituksenmukaisiksi. Ryhmien muodostamisessa otetaan huomioon lasten ikä, sisarusuhteet ja tuen tarve sekä henkilöstön mitoittamiseen tai enimmäiskokoon liittyvät säännökset ja kunnalliset mahdollisuudet. Päiväkoti Vekarassa on neljä ryhmää, ilvekset, jänikset, oravat ja siilit. Ilvesryhmän tilat toimivat erillisinä jakotiloina silloin, kun lapsia Vekarassa on vähemmän kuin neljän lapsi ryhmän verran.

Päiväkodin tilat ovat ajantasaisesti ja pedagogisesti joustaviksi suunniteltuja, jolloin niitä on helppo muokata tarpeita vastaaviksi. Toimitiloja pyritään käyttämään monipuolisesti ja jakotiloja hyödyntämään pienryhmätoiminnan tukena. Päiväkoti Vekara on pieni yksikkö, joten kaikki lapset ja aikuiset tulevat toisilleen tutuiksi ryhmistä huolimatta. Ryhmien välistä yhteistyötä kehitetään ja toteutetaan arjessa jatkuvasti. Aamu- ja iltahoito järjestetään yhdistetyissä ryhmissä, jossa kaikki varhaiskasvatuksen työntekijät työskentelevät vuorollaan.

Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus (aamu- ja iltapäivähoito)

Esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta (aamu- ja iltapäivätoimintaa) järjestetään koulun tiloissa Kirkkonkylän koululla. Vuorohoito täydentävässä varhaiskasvatuksessa tapahtuu Vekarassa.

Yksityiset varhaiskasvatuspalvelujen tuottajat- palveluseteli

Pukkila tarjoaa huoltajille mahdollisuutta käyttää varhaiskasvatuspalveluja myös yksityiseltä, Pukkilan kunnan hyväksymältä palveluntuottajalta. Kun hoitopaikka on löytenyt, täytetään kunnan sivuilla sähköinen varhaiskasvatushakemus- palvelusetelihakemus. Palveluseteliä haetaan lapsikohtaisesti. Palvelusetelin arvon määrittämiseksi toimitetaan tulotiedot tai suostumus korkeimpaan maksuun sähköisen asioinnin kautta. Sähköiseen asiointipalveluun kirjaudutaan pankkitunnuksilla. Palvelusetelipäätöstä ei voi tehdä ilman tuloseelvitystä. Palveluntuottajan hyväksytyä lapsen hoitosuhteen ja tuloseelvityksen ollessa valmis, tehdään palvelusetelipäätös. Kun hyväksytään päätöksen sähköinen tiedoksianto, lähetetään päätöksestä tieto sähköpostiviestillä ja se on luettavissa sähköisessä asiointipalvelussa. Muutoin palvelusetelipäätös lähetetään huoltajalle postitse. Palveluntuottajalle lähetetään ilmoitus palvelusetelistä. Kun palvelusetelipäätös on saatu, huoltajat tekevät palveluntuottajan kanssa hoitosopimuksen ja sopivat varhaiskasvatukseen liittyvistä yksityiskohdista (palveluntuottaja määrittelee mm. irtisanomisaajan). Palvelusetelin myöntämisen yhteydessä mahdollinen varhaiskasvatushakemus Pukkilan varhaiskasvatukseen poistetaan. Mikäli lapsella on kunnallinen hoitosuhde eikä perhe ole irtisanonut hoitosuhdetta, se päätetään palvelusetelin myöntämistä edeltävään päivään. Kotihoidontuen maksaminen päättyy päivään, josta palveluseteli on myönnetty lapselle. Mikäli perhe saa kotihoidontukea, tulee heidän ilmoittaa Kelaan päivämäärä, josta alkaen palveluseteli on myönnetty.

Siirtyminen toiseen ryhmään tai toiseen toimintayksikköön Pukkilassa

Kesken toimintakauden varhaiskasvatuksessa aloittavat lapset voidaan sijoittaa joustavasti ryhmiin riippuen lapsen tarpeista ja päiväkodin ryhmärakenteista. Ryhmää vaihtavat lapset tutustuvat uusiin tiloihin sekä ryhmän aikuisiin ja uusiin leikkikavereihin etukäteen. On tärkeää, että siirtymisestä puhutaan ja sitä käsitellään yhdessä lapsen kanssa päiväkodissa ja kotona. Vekarassa pidetään ryhmien ovet avoinna ja mahdollistetaan lasten liikkuminen ryhmien välillä. Myös varhaiskasvatuksen työntekijät voivat siirtyä joustavasti ryhmien välillä tarpeen mukaan.

Päiväkodin sisällä uusiin ryhmiin siirtyvien lasten uudet aikuiset tutustuvat lapsille laadittuihin varhaiskasvatussuunnitelmiin ja varaavat aikaa keskusteluun huoltajien kanssa ryhmän vaihtoon liittyvissä asioissa ja kysymyksissä. Tavoitteena on, että uudessa ryhmässä olisi käsitys lapsesta ja hänen tarpeistaan sekä huoltajien toiveista ennen kuin lapsi siirtyy uuteen ryhmään.

Lapsen siirtyminen esiopetukseen tai toisen varhaiskasvatuksen järjestäjän toimintaan

Huoltajia informoidaan etukäteen mihin heiltä saatuja tietoja käytetään ja missä tilanteissa tietoja siirretään.

Siirtymävaiheessa pidetään tiedonsiirtopalaveri, jossa varhaiskasvatuksen henkilökunta kertoo lapsista esiopettajille huoltajien kanssa läpikäydyn *Esikouluun siirtyvä lapsi* lomakkeen pohjalta. Mukana palaverissa on myös koulun erityisopettaja ja terveydenhoitaja. Tiedonsiirto tapahtuu aina huoltajan luvalla.

Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirtyessä lapsilla ja huoltajilla on mahdollisuus tutustua esiopetusryhmän opetus- ja kasvatushenkilöstöön sekä tiloihin. Jos lapsi siirtyy toiseen varhaiskasvatusyksikköön perhe voi toimittaa lapsen vasu-asiakirjan kyseiseen toimipaikkaan. Perheen luvalla varhaiskasvatusyksiköt voivat olla yhteydessä toisiinsa lapsen asioissa.

Yhteistyön periaatteet

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa.³

Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi.⁴

Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajien ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista. Lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa.

Pukkilan varhaiskasvatuksessa kehitämme huoltajien kanssa yhteistä ymmärrystä siitä, mikä lasten oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi on olennaista ja tärkeää. Huoltajien kanssa vaihdetaan kuulumisia päivittäin. Käytössä on *kuulumiset päivästä*-lomake, johon kirjataan tapahtumat lasten päivästä. Kuulumisten ylös kirjaaminen tukee lapsen varhaiskasvatuksen perheille näkyväksi tuomista. Huoltajilla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin ja kehittämiseen vanhempainilloissa sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma palaverin yhteydessä. Joka toinen vuosi pyydetään huoltajia osallistumaan asiakastyytyväisyyskyselyyn, missä on mahdollisuus antaa rakentavaa palautetta ja kehittämisideoita sekä arvioida varhaiskasvatuspalvelujen laatua huoltajien näkökulmasta. Huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä tukee varhaiskasvatuksen tietojärjestelmä Daisy, mikä mahdollistaa esim. viestinnän, dokumentoinnin ja vasu asiakirjan päivittämisen puolin ja toisin. Pienellä paikkakunnalla huoltajien verkostoituminen tapahtuu luonnollisesti ja yhteinen toiminta erilaisissa varhaiskasvatuksen järjestämissä tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä sekä antaa tukea henkilöstön työlle.

Monialainen yhteistyö

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavasti. Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet.⁵

Pukkilassa tehdään yhteistyötä opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa. Meille tärkeitä varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat myös seurakunta, Porvoon musiikkiopisto, MLL sekä ruoka- ja siivouspalvelut.

³ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 10 kohta

⁴ Kielilaki (423/2003) 18 § ja ulkomaalaislaki (301/2014) 203 §

⁵ Varhaiskasvatuslaki 7 ja 22 §

Yhteistyötä tehdään myös neuvolan, lastensuojelun/perhetyön sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden, kuten puheterapeuttien, toimintaterapeuttien sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Päiväkoti pyrkii tarjoamaan tilojaan mm. terapia toimintoihin lapsen varhaiskasvatuspäivän aikana. Terapian toteutuessa päiväkodilla yhteistyö toimijoiden välillä syvenee ja terapia toteutuu lapselle tutussa, hänen päivittäisessä toimintaympäristössään.

Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella.

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaisesta tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.

Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys

Lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Varhaiskasvatuksessa oppimiskäsitys pohjautuu näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana.

Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikekiällä. Siinä yhdistyvät tiedot taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten

havainnoissa ja tarkkaillessa ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa sekä tulkitessaan niitä kokemuksia vertaisryhmässään. Lapset oppivat myös leikkien, liikkeiden, taitteiden, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Oppimisen lähtökohdaksi ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyneisiin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuritaustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi.

Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia

kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innosta oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Pukkilalaisessa varhaiskasvatuksessa haluamme kohdata jokaisen lapsen sensitiivisesti ja lämpimästi. Näin toimimalla vaalimme lapsen kuulluksi tulemistä ja tartumme arjessa lasten viesteihin siten, että ne antavat meille kasvattajille merkityksellistä palautetta päiväkodin toiminnasta, ilmapiiristä ja vuorovaikutuksesta. Jokaisen lapsen pitää pystyä luottamaan siihen, että hänen viesteillään on todellista merkitystä. Haluamme antaa lapselle kokemuksen, että aikuinen ottaa hänen viestinsä tosissaan ja että viestinnän avulla lapsi todella voi vaikuttaa asioihin.

Oppimiskäsitys pähkinäkuoressa on ilon kautta oppiminen. Teemme arjessa ratkaisuja, jotta saamme kiireen pysähtymään, voidaksemme yhdessä lasten kanssa ihmetellä elämää. Ihmettelemällä erilaisia ilmiöitä, esineitä ja asioita, syntyy monia oivalluksia niin lapsille kuin aikuisillekin. Oivallusten kautta opittu liittyy luonnollisesti osaksi laajempaa ymmärrystä. Toiminnassamme leikki korostuu varhaiskasvatuksikäisen lapsen tärkeimpänä toimintamuotona. Ymmärrämme leikin itseisarvon lapselle sekä sen toiminnallisen pedagogisen merkityksen.

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, inklusiivinen, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristön käsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden.

Päiväkoti Vekaran tilat mahdollistavat lapsen luovan ajattelun ja kokeilun. Toiminnassa haluamme korostaa lapsen oma-aloitteellisuutta. Päiväkodista löytyy monenlaisia leikkiloja, tai-

teellista kokemista ja tutkimista mahdollistavat ateljee ja verstat sekä liikkumiseen on ryhmätilojen lisäksi liikuntasali. Ruokasalissa mahdollistuu lasten omatoimisuus ja yhdessäolon merkitys, kotikeittiössä voidaan yhdessä lasten

kanssa leipoa ja kokeilla ruuan valmistamista. Lelut ja materiaalit ovat lasten ulottuvilla ja pihalue on porrastettu, joten leikkejä voidaan jakaa eri alueille ja tuoda eri tasoja liikkumiseen.

Oppimisympäristöjä suunnittelemme ja rakennamme yhdessä lasten kanssa ja siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Kielellinen kehitys, kielitietoisuus ja kulttuurinen moninaisuus sekä lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä. Pukkilan varhaiskasvatuksen arjen käytänteitä, tapahtumia ja tilojen käyttöä suunnittelemme yhdessä koko henkilöstön kesken peda- ja talopalaverissa sekä kehittämispäivinä.

Varhaiskasvatuksessa teemme luontaista yhteistyötä kunnan eri toimijoiden kanssa. Pukkilan monipuolinen ympäristö ja kulttuuritarjonta antavat hyvät mahdollisuudet lähiympäristöjen hyödyntämiseen. Käymme lasten kanssa retkillä mm. lähimetsissä, leikkipuistossa, kirjastossa, kaupassa ja lähiliikuntapaikoilla. Esiopetukseen siirtymässä oleville lapsille olemme järjestäneet mahdollisuuden uintiretkiin Onnin hyvinvointikeskuksessa kevätkauden aikana.

Yhteisesti sovitut toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvalliseen ja muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen toimintakulttuurin. Lasten hyvinvointia edistämme antamalla mahdollisuuden päivän aikana rauhoittua ja levätä sekä tarjoamme monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toiminnassa pyrimme kiireettömään ja rauhalliseen arkeen, missä on selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne. Tämä edistää sekä lasten, että aikuisten hyvinvointia ja keskittymistä. Henkilöstön positiivinen asenne ja esimerkki myönteisestä vuorovaikutuksesta vahvistavat koko ryhmän turvallisuutta ja moninaisuutta hyväksyvän ilmapiirin.

Turvalliseen varhaiskasvatukseen kuuluu tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Turvallisuudessa suunnitelmallisuus ja ennakoitavuus ovat keskeinen toimintatapa. Lapsille tarjoamme mahdollisuuden kohdata hyväksyttäviä riskejä innostavissa, haastavissa ja valvotuissa leikki- ja oppimisympäristöissä. Hyvät toiminnan rakenteet ovat merkityksellisen tärkeitä kiusaamisen ehkäisyssä. Joustava toiminta erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen, edistää keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa.

Arjen valinnoilla ja toiminnalla suhtaudumme luontoon ja ympäristöön vastuullisesti. Välineitä ja tiloja käytämme yhteisvastuullisesti ja kohtuullisesti ja tarpeen tullen tavaroita voidaan korjata ja uusiokäyttää.

Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoa luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

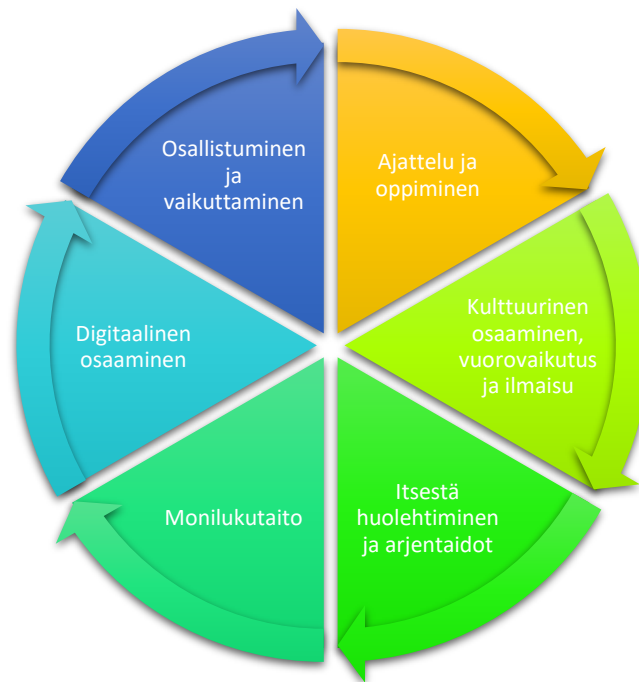
Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa

Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta.

Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia.

Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat

ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin.

Ajattelu ja oppiminen

Varhaiskasvatuksella on tärkeä merkitys ohjata lasta luottamaan osaamiseensa ja havaitsemaan edistymistään. Rohkaisemme lapsia tutkimaan ja ihmettelemään, kyseenalaistamaan ja kysymään. Kannustamme ja autamme päivittäin lapsia löytämään ratkaisuja erilaisiin tilanteisiin. Näemme, että parhaat kysymykset ja havainnot syntyvät spontaanisti arjen tilanteissa ja aikuisten läsnäolo mahdollistaa niiden huomioimisen toiminnassa. Positiivisuus ja hyvinvointi ovat edellytyksiä oppimiselle. Harjoitteleme päivittäin yhdessä positiivisen pedagogiikan menetelmiä ja laaja-alaisia hyvinvointi- ja elämäntaitoja.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Pukkilassa varhaiskasvatushenkilöstö toimii mallina ja rohkaisee lapsia kohtaamaan toisiaan ystävällisesti ja suvaitsevaisesti.

Harjoitteleme yhdessä arjen hyviä tapoja ja yhteisten sääntöjen noudattamista eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Arjessa varmistamme, että jokainen lapsi ja perhe tulee kohdatuksi ja kuulluksi.

Moninaisen kulttuuriperinnön näemme rikkautena yhteisössämme. Eri kulttuuritaustoista peräsin olevien satujen, musiikin,

ruokaperinteiden ja muun vastaavanlaisen kautta edistämme kulttuureihin tutustumista ja lapsen kulttuuri-identiteetin rakentumista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Näemme itsensä huolehtimisen, terveyden ja turvallisuuteen liittyvät taidot tärkeinä jokaiselle. Kasvattajien tehtävänä on ohjata lapsia tekemään arjessa valintoja, jotka tukevat kestävästä elämäntapaa. Käsittelemme lasten kanssa hyvinvointia edistäviä asioita keskustelemalla riittävästä ja terveellisestä ravinnosta sekä liikunnan ja levon merkityksestä. Lapsia kannustetaan ja tuetaan harjoittelemaan erilaisia itsestään huolehtimisen taitoja arjessa. Päivittäisessä arjessa harjoitteleme ruokailuun ja pukemiseen liittyviä asioita sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Meidän tehtävänä on mallintaa lapsille toimintatapoja omalla toiminnallamme.

Kehotunnekasvatus on keskeinen osa turvataito ja itsestä huolehtimisen kasvatusta. Kehotunnekasvatusta toteutetaan jokaiselle lapselle ikätason mukaisesti. Kehotunnekasvatus koostuu kahdeksasta eri aiheesta, joita käsittelemme arjessa lasten kanssa. Kehotunnekasvatuksen osa-alueita ovat:

- Keho ja kehitys
- Tunteet
- Läheisyys hyväolo ja itsetunto
- Ympäristö ja muut ihmiset
- Hyvinvointi ja terveys
- Lisääntyminen
- Normit ja tavat
- Oikeudet

Turvataitokasvatuksen toteuttamiseksi käytämme erilaisia menetelmiä ja oppimateriaaleja. Harjoitteleme arjen tilanteissa pienryhmätoimintoja hyödyntäen sosiaalisia- ja kaveritaitoja. Jokapäiväiseen itsestä huolehtimiseen ja turvallisuuteen kuuluu myös ympäristössä liikkumisen taitoja, johon liittyen liikenneturvallisuuksiryhmä antaa vinkkejä varhaiskasvatuksen liikenneturvallisuusvälineisiin, oppimateriaaleihin sekä erilaisiin tapahtumiin.

Monilukutaito ja digitaalinen osaaminen

”Monilukutaitoa tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito edistää lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä. Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.”

Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Harjoitteleme yhdessä erilaisia lukutaidon alkeita, joihin sisältyy mm. peruslukutaito, numeerinen lukutaito, kuvallukutaito ja medialukutaito. Lasten kanssa niemeämme asioita ja esineitä sekä opettelemme erilaisia käsitteitä ja luokittelua. Monilukutaito kehittyy arjessa tutkimisen ja havainnoinnin kautta mm. ympäristön havainnoinnissa, kirjoja lukiessa sekä pelejä pelatessa.

”Digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapsi kasvaa. Digitaalista osaamista tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimimisessa ja oppimisessa. Digitaalisen osaamisen vahvistaminen edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhteistyössä kotien kanssa tukea lapsen ymmärrystä digitaalisuudesta.”

Digitaalisuus on osa lapsen kasvu-ympäristöä ja digitaalista osaamista tarvitaan arjen eri tilanteissa jatkuvasti. Digitaalisen osaamisen merkitys on suuri ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, toiminnassa ja päivittäisessä oppimisessa. Jokaisella lapsella tulee olla samanlaiset oikeudet digitaaliseen oppimiseen. Päiväkodissamme on käytössä ajantasaiset digitaalista osaamista edistämisen välineet, joita harjoitteleme yhdessä lasten kanssa käyttämään oppimisen tukena.

Lasten kanssa toimissa käytämme erilaisia digilaitteita ja tutkimme mediaa sekä tuotamme sitä myös itse. Lapsia ohjataan digitaalisen ympäristön vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyödyntäen sen monipuolia mahdollisuuksia. Näemme mediaosaamisen tärkeänä osana yhteisten sääntöjen luomisen sekä ikärajoituksista keskustelemisen. Aikuisilla on lapsia suojeleva näkökulma siihen, minkälaista sisältöä lapset näkevät ja kuulevat mediassa. Käytössä olevat järjestelmät ja sovellukset valitaan lapsille sopiviksi ja niiden turvallista käyttöä harjoitellaan yhdessä lasten kanssa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatusturva oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma.⁶

Kuvio 2. Lapsen vasun prosessikuva (OPH)

Varhaiskasvatussuunnitelma (lapsen vasu) laaditaan yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa asetetaan yhdessä toiminnalle tavoitteita, joilla edistetään lapsen suunnitelmallista kasvatusta, opetusta ja hoitoa.

Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista. Lapsen vasun laadintaan kuuluu monia vaiheita. Keskustelun ja kirjaamisen lisäksi lapsia havainnoidaan ja heidän vahvuuksiaan, tarpeitaan ja mielipiteitään selvitetään. Lisäksi vasussa arvioidaan lapsen aikaisemman vasun toteutumista. Lapsen vasun laadintaan – havainnointiin, dokumentointiin ja arviointiin osallistuu moniammatillisesti koko lapsen kanssa toimiva kasvattajatiimi.

Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa.

Suunnitelmaa tarkennetaan lapsen tarpeiden mukaan säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa.⁷

Lapsen vasun ensimmäinen vasukeskustelu on alkukeskustelu. Tämän jälkeen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään aina tarvittaessa tai vähintään kerran vuodessa. Lapsen vasu-keskustelussa lapsi voi olla mukana ikätasonsa mukaisesti. Lapsen vasun lomakkeena käytetään Daisyn vasulomaketta, joka tallennetaan tietojärjestelmään. Järjestelmään voidaan tehdä kirjauksia pitkin vuotta. Huoltajilla on mahdollisuus lukea kirjauksia Daisystä ja halutessaan lisätä ja tarkentaa kohtia, kuten esimerkiksi: *huoltajien havaintoja ja lapsen mielipide ja toiveet*. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan ja täydentää vasulomaketta omalta osaltaan.

⁶ Varhaiskasvatusturva 23 §

⁷ Varhaiskasvatusturva 23 §

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä.⁸ Varhaiskasvatustilain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuotajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä.

Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma arkistoidaan tietosuojalain mukaisesti määräaikaista sähköisessä tietojärjestelmässä ja määräajan päätyttyä paperisena. Lapsen siirtyessä toiseen varhaiskasvatuspaikkaan tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, lapsen vasun kopio annetaan huoltajalle. Lapsen vasu on salassa pidettävä asiakirja. Lapsen vasua voi lukea henkilöt, jotka sitä tehtävänsä hoitamiseksi tarvitsee.

Myös opiskelija voi tarvita harjoittelussaan tietoa lapsen vasusta. Opiskelijat allekirjoittavat sopimuksen salassapidosta.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin ja sen kehittäminen

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjien ja varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja yksiköissä. Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys vai ei. Varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohdaksi on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista

---

⁸ Varhaiskasvatustilain 40 §

Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin.

Leikin keskeisenä tehtävänä on tuottaa lapsille iloa ja uusia oivalluksia. Leikkiminen nähdään lapsen tapana oppia uusia asioita. Harjoittelemme leikin avulla uusia taitoja ja tuemme lasten vertaissuhteiden syntymistä ja kasvua. Leikki luo lapselle mahdollisuuden käsitellä haastaviakin tilanteita ja tunteita sekä kehittää lapsen kykyä ratkaista ristiriitatilanteita. Leikki mahdollistaa yhteisöllisyyden kasvun ja vuorovaikutustaitojen kehittymisen.

Oppimisympäristöjen suunnittelussa huomioimme mahdollisuudet:

- yksin ja rinnakkaisleikkiin
- yhteisleikkiin
- kontakti- ja vuorovaikutusleikkiin, esineleikkiin
- kuvitteluleikkiin
- sääntöleikkiin

Tuemme ja rikastamme leikkiä lapsen ikätason sekä leikin kehitysvaiheen mukaisesti. Laaja-alaisen osaamisen alueet sekä oppimisen alueiden sisällöt täydentävät leikkiä. Rakennamme lasten kanssa yhdessä erilaisia leikkitiloja lasten mielenkiinnon kohteiden ja erilaisten teemojen mukaisesti. Leikkivälineitä voidaan vaihtaa ryhmissä vastaamaan lasten mielenkiinnonkohteita vastaaviksi sekä valmistaa niitä itse.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo varhaiskasvatuksessa

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä

luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä

demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja

arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa.

Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itsetuottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

Lasten osallistamiseksi vaalimme:

- myönteisiä olosuhteita ja ilmapöytä
- aikuisen kykyä kerätä lapsesta eri tavoin tietoa ja päästä sisälle lapsen maailmaan
- aikuisen kykyä hyödyntää lapsilta saatavaa tietoa yhteisen toiminnan pohjaksi
- aikuisen kiinnostusta kehittää osallisuutta edistäviä toimintatapoja omassa työssään

Inklusiivisessä toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta⁹ ja tasa-arvoa kaikessa

toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä.

Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin omien edellytystensä mukaisesti. Lasten toiveita kuunnellaan ja heidän mielenkiinnon kohteitaan otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa. Lapsien kanssa tehdään heille suunniteltu mielipidekysely päiväkodin toiminnoista ennen varhaiskasvatuskeskusteluja. Mielipidekysely tukee lapsen kuulluksi tuleamista.

Pukkilan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään säännöllisesti eri tasoilla- yksilötaso, ryhmä/tiimitaso, yksikkötaso ja varhaiskasvatus kokonaisuutena. Toimintakulttuurin kehittämiskohteet muodostuvat henkilöstön ja asiakkaiden palautteiden ja pedagogisen työn arviointien perusteella. Viikoittain toteutuviissa palavereissa toimintaa suunnitellaan, arvioidaan ja ke-

⁹ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 6 kohta

hitetään henkilöstön toimesta. Varhaiskasvatuksen arvioinnin ja kehittämisen tulee olla jatkuvaa ja suunnitelmallista. Kasvattajat arvioivat varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelman toteutumista pedagogisen toimintasuunnitelman mukaisesti toimintakauden aikana säännöllisesti.

Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa.

Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään

suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa toisista kulttuureista ja

erilaisista katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä.

Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisuuden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa.

Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Pukkilalaisessa varhaiskasvatuksessa tutustumme lasten kanssa erilaisiin kulttuureihin ja vaalimme lasten oman kulttuurin sekä äidinkielen arvokkuutta. Kasvattajina näemme jokaisen oikeuden omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen sekä niiden vaikutuksen lapsen identiteetin rakentumiseen. Yhdessä luomme oppimisympäristön, jossa vahvistetaan kulttuurien välisiä yhteneväisyyksiä ja positiivista ilmapiiriä.

Pukkilan varhaiskasvatuksessa toteutamme varhaiskasvatusta Suomen kielellä. Lapsi, jonka kotikieli on muu kuin suomen tai ruotsin kieli, saa S2-opetusta Suomen kielen vahvistamiseksi. S2-opetuksen tukena toimii S2-suunnitelma.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja.

Varhaiskasvatuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä välletään pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin

kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävissä ympäristöissä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

*Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä.¹⁰ Lap-
sella on*

*oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti
ja*

suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.

*Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen
ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista
ja välineistä huolehtiminen.*

---

¹⁰ Varhaiskasvatuslaki 10 §

Varhaiskasvatuksen pedagogiikka

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Oppimisen alueet varhaiskasvatuksessa

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä.

Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja ehytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetus suunnitelman perusteiden¹¹ mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

Ehytetty pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohhta.

Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkeistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa.

Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

¹¹ Esiopetuksen opetus suunnitelman perusteet 2014

Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline.

Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä.

Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. Kielelliset identiteetit kehittyvät, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Kielen kehityksen keskiössä on se, että lapset ympäröidään rikkaalla kielimaailmalla. Meille on päivittäisessä toiminnassa tärkeää lämmin vuorovaikutus ja lapsen sensitiivinen kohtaaminen. Tuemme ja rohkaisemme lasta ja hänen oivalluksiaan sekä sanojen tuottamisyrityksiä. Tiedämme lapsen innostuvan kielestä yhä enemmän hänen huomatessaan, että sanoilla on merkityksensä ja toiset ymmärtävät häntä. Ymmärrämme kasvattajina myös sen, että kielen avulla tuotamme tulkintoja, jotka vakiintuessaan saattavat vaikuttaa olennaisesti koko ryhmän toimintaan. Siitä syystä olemme tarkkoja, ettei kukaan lapsista leimaannu aikuisen puheissa. Kielen kehittyminen on tärkeää myös lapsen sosiaalis- emotionaalisten taitojen tukemiseen ja itsesäätelyyn. Kielellistä kehitystä tuemme varhaiskasvatuksessa näiden kuuden elementin kautta:

- Vuorovaikutustaidot

- Kielen ymmärtämisen taidot
- Puheen tuottamisen taidot
- Kielenkäyttötaidot
- Kielellinen muisti ja sanavaranto
- Kielitietoisuus

Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön.

Lasten ilmaisulle on luonteensa puolesta kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen.

Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa.

Ilmaisulla on moninaisia muotoja, ja niiden tavoitteellinen tukeminen varhaiskasvatuksen arjessa edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista merkittävästi. Ilmaisun monet muodot auttavat lapsia jäsentämään ja tulkitsemaan ympäröivää maailmaa sekä omaa merkitystään itseään ilmaisevana yksilönä ja arvokkaana yhteisön jäsenenä. Taide avaa lapselle oven, jossa kaikki on mahdollista ja vain mielikuvitus asettaa rajat toiminnalle. Päiväkotit Veikaran ryhmätilojen monipuolisen käytön lisäksi verstaasit ja liikuntasalit mahdollistavat monipuolisen toiminnan.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Varhaiskasvatuksessa tarkastelemme lasten luovaa ilmaisua monisyisenä prosessina, eikä vaan kapea-alaisesti tuotoksena. Lapsen juuri kuljettu matka luovan ilmaisun

parissa sisältää monia oivalluksia, kokemuksia, oppimista, harjoittelua sekä ajatuksia. Toiminnassamme pyrimme tavoitteellisesti tukemaan lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä ja heidän tutustumista eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön seuraavasti (Vasu 2022):

Musiikillinen ilmaisu:

- Elämyksellinen kuunteleminen
- Ääniympäristön havainnointi
- Tutustuminen äänen keston, tasoon, sointiväriin ja voimaan
- Musiikin kuuntelu, laulaminen sekä erilaisten soittimien kokeileminen
- Musiikin mukaan liikkuminen.
- Kokemukset perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehoittamisesta.
- Musiikin herättämien ajatusten ja tunteiden ilmaisemisen mielikuvitusta käyttämällä

Varhaiskasvatuksen musiikillisessa ilmaisussa tuotamme lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistamme lasten kiinnostusta ja subdettä musiikkiin. Musiikillisen ilmaisun kehittymistä tukee:

Musiikillinen ilmaisu ei saa rajoittua vain yksittäiselle tuokiolle vaan sen olemassaolon tiedostamme arjessa kaiken aikaa. Vasu määrittelee, että musiikin mahdollisuuksia tulee huomioida myös elämyksellisyyden ulottuvuudesta käsin. Ääniympäristöön tutustuminen luo pohjaa äänten perusominaisuuksien- kuten äänen kesto, taso, sointiväri ja voima, oppimiselle.

Päiväkoti Vekarassa aloitetaan vuonna 2023 tammikuussa yhteistyö Porvoonseudun musiikkiopiston kanssa. Keväällä 2023 toteutetaan pilotointi jakso, jonka aikana tuotetaan yhdessä musiikkiopiston opettajan kanssa muskari kaikille varhaiskasvatuksessa oleville 3-5 –vuotiaille Päiväkoti Vekarassa sekä esikoululaisille osana esikoulua. Pilotointi jakson tavoitteena on vakiinnuttaa yhteistyö osaksi varhaiskasvatuksen toimintaa ja luoda lapsille yhteneväisiä mahdollisuuksia musiikkipedagogiseen kasvatukseen ja sen kautta oppimiseen.

Kuvallinen ilmaisu

Toiminnassamme:

- Kehittämme lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön.
- Lapset saavat nauttia kuvien tekemisestä.
- Tarjoamme esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteesta.
- Harjoitteleme kuvallista ajattelua, havainnointia ja kuvien tulkintaa.
- Kehitämme moniaistisia kuvan tekemisen taitoja.
- Rakennamme yhteyksiä kuvallisen ilmaisun avulla muihin ilmaisun muotoihin

Kokeillemme erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoimme heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita.

- Ohjaamme lapsia tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä
- Kuvia tarkasteltaessa kiinnitämme huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin ja materiaaleihin.
- Kuvien avulla tutustumme tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.
- Tarjoamme lapsille kädentaidollisen toiminnan kuten muovailun, rakentelun, ompelun ja nikkaroinnin avulla tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät.
- Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä.

Sanallinen ja kehollinen ilmaisu

- Mahdollistamme lapsille harjoituksia ja leikkejä monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään.
- Työstämme yhdessä lasten kanssa heidän mielikuvituksestaan nousevia tai kokemiaan ja havaitsemiaan asioita.
- Lapset saavat kokemuksia spontaanista ja yhteisesti suunnitellusta ilmaisusta
- Hyödynnämme monipuolisesti lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

Käsityöllinen ilmaisu

- Mahdollistamme lapsille kokemuksia, jotka tukevat suunnittelutaitoja ja edistävät luovia ongelmanratkaisukykyjä.
- Lasten kanssa tutustutaan teknisentyön ja tekstiilityön työtapoihin sekä niiden eri käyttötapoihin ja tekniikoihin.
- Erilaiset materiaalit ja välineet ovat lapsien saatavilla vapaassa käytössä, ja niitä voidaan tutkia sekä hyödyntää lasten kanssa yhdessä.
- Lasten käden jälki tehdään näkyväksi ja iloitaan niistä yhdessä.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista.

Toiminnassamme kehitämme lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitellaan siinä toimimista seuraavin tavoin:

Eettinen ajattelu

- Pohdimme lasten kanssa erilaisia eettisiä kysymyksiä, esim. ystävyys, oikea ja väärä, oikeudenmukaisuus.
- Vahvistamme lasten turvallisuutta ja hyväksytyksi tulemisen tunnetta
- Pohdimme lasten kanssa ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita

Katsomuskasvatus

- Tutustumme lapsiryhmässä läsnä oleviin uskontoihin ja muihin katsomuksiin
- Edistämme ymmärrystä ja kunnioitusta eri katsomuksia kohtaan
- Tutustumme eri katsomusten ja uskontojen perinteisiin, kuten juhliin, pukeutumiseen ja ruokailuun
- Pohdimme yhdessä lapsia askarruttavia elämänskysymyksiä
- Teemme yhteistyötä huoltajien kanssa heidän taustaansa ja katsomuksiaan arvostaen

Lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus

- Suuntaamme lasten mielenkiinnon historiallisiin asioihin luomalla mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin, missä tiedon lähteinä toimivat esimerkiksi lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt
- Nykyhetkeä tarkastelemme monipuolisesti pohtimalla lasten kanssa heitä kiinnostavia tai askarruttavia ajankohtaisia asioita. Tutustumme lähiyhteisön moninaisuuteen ihmisiin, sukupolviin ja perheisiin, tavoitteenamme on kasvattaa lapsia oivaltamaan, että vaikka ihmiset ovat erilaisia, he ovat samanarvoisia
- Pohdimme tulevaisuutta tarkastelemalla mahdollisuutta vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen

Mediakasvatus

Varhaiskasvatuksessa tulisi toteuttaa mediakasvatusta tietoisesti ja kokonaisvaltaisesti lastemme mediataitojen kehittämiseksi ja vahvistamiseksi. Toiminnassamme huomioimme mediakasvatusta seuraavin tavoin:

- Tuemme lapsen mahdollisuutta toimia aktiivisesti ja ilmaisemaan itseään yhteisössään
- Tutustumme eri medioihin
- Kokeilemme median tuottamista leikkillisesti ja turvallisessa ympäristössä
- Pohdimme yhdessä lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta
- Harjoittelemmme lähde- ja mediakriittisyyttä
- Ohjaamme lapsia käyttämään mediaa vastuullisesti

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös ympäristökasvatusta ja teknologiakasvatusta. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittynyt taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

maan- kokeilemalla, syy- ja seuraussuhteita tarkastelemalla, uutta tietoa aikaisempiin käsityksiin, kokemuksiin ja uskomuksiin yhdistelemällä.

Matemaattinen ajattelu

Varhaiskasvatuksen toiminnassa huomioidaan matemaattisten valmiuksien kehittymistä seuraavilla tavoilla:

- Tutustumme matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan kautta Kiinnitämme huomiota eri tilanteissa ja ympäristöissä ilmenevään matematiikkaan
- Innostamme lapsia havainnoimaan, kuvailemaan ja pohtimaan matematiikkaa
- Luokittelemme, vertailemme ja järjestelemme asioita ja esineitä
- Etsimme ja tuotamme säännönmukaisuutta
- Tutustumme lukumääriin ja numeromerkkeihin
- Tuemme lukujonotaitoja
- Mittaamme ja harjoitteleme sijainti- ja suhdekäsitettä
- Harjoitteleme tilan ja tason hahmottamista
- Tutustumme kappaleisiin ja muotoihin
- Tuemme geometriasta ajattelua rakentamalla ja askartelemalla
- Harjoitteleme aikakäsitteitä

Pienten lasten oppiminen on kokonaisvaltaista. Tutustumalla erilaisiin ympäristöihin ihmetellen, tutkien, oivaltaen ja pohtien heidän ymmärryksensä ympäröivästä maailmasta laajenee. Varhaiskasvattajat tarkastelevat omaa toimintaansa kriittisesti, ymmärtäen, että heidän omat lapsuuden- ja oppimiskokemuksensa saattavat vaikuttaa kasvatustyöhön ja sen kehittämistarpeen tunnistamiseen. Lasten ihmettely ja oivaltaminen tarvitse aikaa ja tilaa. Pohtimalla ja ihmettelemällä yhdessä lasten kanssa aikuinen ei anna valmiita vastauksia, eikä hänellä täydy olla laajaa tietämystä kaikista asioista. Keskustelujen, pohdinnan, kysymysten ja vastausten etsimisen prosessi kannustaa lapsia oppi-

Ympäristökasvatus

Ekologiset valinnat	Sosiaaliset valinnat	Kulttuurinen kestävyys
Kierrätys	Oikeudenmukaisuus ja tasaarvoisuus yhteiskunnassa	Monikulttuurisuus
Veden- ja energian säästäminen	Oikeus erilaisuuteen ja turvalliseen elämään	Kulttuuristen vähemmistöjen kunnioittaminen
Jätteiden lajittelu		

Toiminnassamme huomioimme ympäristökasvatusta seuraavasti:

- Opimme ympäristössä, ympäristöstä ja toimimme ympäristön puolesta
- Vahvistamme lapsen luontosuhdetta
- Ohjaamme vastuulliseen toimintaan ympäristössä
- Ohjaamme kohti kestävästä elämäntapaa ja harjoitteleme siihen liittyviä taitoja
- Tutkimme sekä luontoa että rakennettua ympäristöä
- Havainnoimme luonnon ilmiöitä eri vuodenaikoina
- Tunnistamme eläin- ja kasvilajeja
- Opettelemme etsimään tietoa lapsia kiinnostavista asioista
- Ohjaamme lapsia kunnioittamaan luontoa ja sen kasvillisuutta sekä eläimistöä.

Ympäristökasvatuksen keskeinen käsite on kestävä elämäntapa, sisältäen ekologisia, taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia valintoja.

Teknologiakasvatus

Toiminnassa huomioimme teknologiakasvatusta seuraavin tavoin:

- Kannustamme lapsia tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan
- Havainnoimme ympäristön teknologiaa
- Keksimme omia luovia ratkaisuja
- Rohkaisemme lapsia esittämään kysymyksiä ja etsimme niihin yhdessä vastauksia ja tekemään niiden pohjalta päätelmiä
- Havainnoimme arjessa esiintyviä teknisiä laitteita
- Tutustumme teknologisiin laitteisiin
- Pohdimme koneiden ja laitteiden turvallista käyttämistä
- Lisäämme ymmärrystä, että rakennettu ympäristö ja teknologia on ihmisten aikaansaama

Teknologiakasvatuksessa perehdytään mm. myös liikenteen rakenteisiin, maa- ja metsätalouteen sekä sähkölinjastoihin. Varhaiskasvatuksessa pidämme tärkeänä, että teknologia määrittäisi merkitykselliseksi ja läheiseksi kaikille lapsille sukupuoleen katsomatta.

Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tavoitteita.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysisistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Liikunta

Toiminnassamme liikuntakasvatus näkyy seuraavasti:

- Innostamme lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa
- Toteutamme säännöllistä, lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista liikuntakasvatusta viikoittain
- Tuemme lasten kehontuntemusta ja – hallintaa
- Harjoittelemmekin motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja sekä havainnoimme niiden kehittymistä

- Hyödynnämme eri aisteja ja vaihtelevista materiaaleista valmistettuja välineitä Vaihdeliaan ohjatun liikunnan aikana liikunnan kestoa ja intensiteettiä
- Tuemme lasten omaehtoista liikuntaa sisällä ja ulkona
- Kannustamme lapsia ja aikuisia ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina
- Liikuntavälineet ovat saatavilla lasten omaehtoisen toiminnan aikana
- Tuemme fyysistä aktiivisuutta vaihtelemalla kuormittavuudeltaan erilaisia liikunnan tapoja: leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä ja ohjattuja liikuntatuokioita
- Mahdollistamme lapselle kokemuksia liikunnasta yksin, parin kanssa ja osana ryhmää

Ruokakasvatus

Huomioimme ruokakasvatusta toiminnassamme seuraavasti:

- Edistämme myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen kasvattajan esimerkillä
- Tuemme monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia
- Ohjaamme lapsia omatoimiseen syömiseen
- Harjoittemme ruokarauhaa, yhdessä syömiseen kulttuuria ja hyviä pöytätapoja
- Tutustumme eri aistein ja tutkimalla ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin
- Tuemme lasten ruokasanaston kehittymistä keskustelujen, tarinoiden ja laulujen avulla.
- Valmistamme lasten kanssa synttäritarjoiluja esim. leipomalla

Ruoka-tilanteista luodaan kiireettömiä ja miellyttäviä kokemuksia lapsille. Lapsia rohkaistaan, ei painosteta, maistamaan erilaisia ruokia. Lapsille mahdollistetaan tutustuminen ruokiin portaittain- tuoksuilemalla, tunnustelemalla ja maistamalla. Uskallus maistaa on yhdessä iloittamisen arvoista. Juoma, leipä ja pastilli ovat päivittäin tarjolla kaikille lapsille

Terveys ja turvallisuus

- Pohdimme lasten kanssa terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä asioita
- Tuemme lapsen valmiuksia huolehtia henkilökohtaisesta hygieniastaan ja terveydestään
- Keskustelemme lasten kanssa liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä
- Harjoittemme turvallista toimimista arjessa, esim. ulkoilutilanteissa
- Harjoittemme lähiliikenteessä liikkumista ja liikkumisen liittyviä sääntöjä
- Tuemme lasten turvallisuudentunnetta
- Rohkaisemme lapsia pyytämään apua

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen edun ensisijaisuus. Huomioimme sitä sekä riittävän ravinnon, että levon osalta. Avoin ja toista osapuolta kunnioittava keskustelukulttuuri helpottaa yhteisymmärryksen syntymistä huoltajien ja yhteistyökumppanien kanssa. Sekä huoltajilla että kasvattajilla on vilpitön halu toimia lapsen parhaaksi. Pukkilan varhaiskasvatuksessa on lapsille järjestetty mahdollisuus joko levätä tai nukkua päiväunet lapsen tarpeen ja huoltajien toiveen mukaan.

Kehityksen ja oppimisen tuki

Lapsen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea siten kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty¹². Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla ehkäistään lapsen ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista sekä riskiä syrjäytyä.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Lasta kuullaan lapsen ikä ja kehitys huomioiden. Varhaiskasvatuksessa tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä. Lapsen tarvitsema tuki ja toimenpiteet kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut

Varhaiskasvatuksen järjestäjä¹³ on velvollinen antamaan lapselle hänen tarvitsemaansa tukea päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Lapsen tuen tarve arvioidaan ja tukea järjestetään viivytyksettä. Tuki varhaiskasvatuksessa järjestetään yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena inkluusiivisten periaatteiden mukaisesti. Jokaisella lapsella on lähtökohtaisesti oikeus saada tukea omassa lapsiryhmässään erilaisin joustavin järjestelyin. Mikäli lapsen tuen tarpeet sitä edellyttävät, lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen pienryhmässä tai erityisryhmässä.

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen.

Tuen järjestämisen ja toteuttamisen vastuut

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää tuen järjestämisen käytännöistä, toteuttamisesta, toimintatavoista ja arvioinnista päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi annettavan tuen vaikuttavuutta ja riittävyyttä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää yhteistyörakenteista, vastuista ja toimintatavoista liittyen huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä monialaiseen yhteistyöhön. Monialaisen yhteistyön osalta päätetään myös työnjako eri toimijoiden kanssa tuen järjestämisessä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden tulee osallistua arvioinnin tekemiseen, jos tuen tarpeen arviointi sitä edellyttää¹⁴. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että lapsen oikeus saada varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustamispalveluja ja apuvälineitä toteutuu¹⁵.

Päätöksen tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta¹⁶. Jos kyseessä on yksityisen palveluntuottajan tuottama varhaiskasvatus, päätöksen tekee palve-

¹² Varhaiskasvatuslaki 15 a §

¹³ Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja, ks. luku 1.1

¹⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 d §

¹⁵ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

¹⁶ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

luntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan sijaintikunta. Jos tukea tarvitseva lapsi osallistuu useamman kuin yhden varhaiskasvatuksen järjestäjän¹⁷ varhaiskasvatukseen, on tuki suunniteltava, toteutettava ja arvioitava yhteistyössä¹⁸.

Tuen tarpeen arviointi, tuen antaminen sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnkuviansa ja vastuidensa mukaan.

Toimipaikan johtaja vastaa varhaiskasvatuksessa annettavasta laadukkaasta tuesta, sen toteutumisesta ja henkilöstön ajantasaisesta osaamisesta lasten tuen tarpeita vastaavalla tavalla¹⁹. Johtaja huolehtii, että henkilöstö suunnittelee lapsen tuen osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Suunniteltu tuki arvioidaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa.

Lapsella on oikeus varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluihin ja opetukseen hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä. Erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin tarvittaessa. Erityisopettajan antama tuki voi olla lapsikohtaista ja/tai ryhmässä toteutettavaa opetusta²⁰. Tuki voi olla säännöllistä, osa- tai kokoaikaista. Sitä voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena tai yhteisopettajuutena lapsen ryhmän opettajan kanssa. Erityisopettajan asiantuntemusta hyödynnetään myös henkilöstön ja huoltajien konsultoinnissa²¹. Varhaiskasvatuksen opettajaksi ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi kelpoinen henkilö on vastuussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavasta tuen suunnittelusta ja toteuttamisen arvioinnista.

Tuen suunnittelu ja arviointi voidaan tehdä yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettajan ja/tai erityisopettajan kanssa²². Lapsen edun sitä edellyttäessä, voidaan yhteistyössä huoltajan kanssa keskustella, että lapsi siirtyy päiväkotiin saadakseen tarvitsemaansa tukea.

Varhaiskasvatuksessa voi olla lapsi- tai ryhmäkohtaisia avustajia²³, joiden tehtävänä on tukea lasta tai lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan. Tämä voi myös tarkoittaa esimerkiksi sitä, että avustaja auttaa muita lapsia, kun varhaiskasvatuksen opettaja toimii tukea tarvitsevan lapsen kanssa ja tuo vuoro vaikutustilanteeseen lapsen yksilöllisiin tavoitteisiin liittyviä pedagogisia sisältöjä.

5.2 Yhteistyö tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa sekä tarvitsemaansa tukea²⁴. Lapsen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön jaettu tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan on lähtökohta varhaisen ja riittävän tuen antamiseen. Huoltajan kanssa keskustellaan lapsen oikeudesta tukeen, tuen järjestämisen keskeisistä periaatteista sekä lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä huomioidaan.²⁵

---

¹⁷ Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja, ks. luku 1.1

¹⁸ Varhaiskasvatuslaki 15 b §

¹⁹ Varhaiskasvatuslaki 31 §

²⁰ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

²¹ Varhaiskasvatuslaki 15 d §

²² Varhaiskasvatuslaki 15 c §

²³ Varhaiskasvatuslaki 35 ja 38 §

²⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

²⁵ Varhaiskasvatuslaki 15 d §, 4. momentti

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä heittää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta.²⁶ Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia. Lapsen tuen toteuttamisen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön.

Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta. On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä.²⁷

Monialainen yhteistyö

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet tulee sopia lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisten puuttumista. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä²⁸.

Varhaiskasvatusta järjestetään myös erikoissairaanhoidon piirissä. Varhaiskasvatuspalvelujen ja sairaalan tai muun vastaavan tahon keskinäisellä yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen jatkuvuus lapsen kunnon ja jaksamisen mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilymiseen.

Lapsi voi vaikean vammaisuuden tai sairauden vuoksi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta²⁹. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä seikoista. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehtoista määrätään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa³⁰.

---

²⁶ Varhaiskasvatuslaki 40–41 §

²⁷ Varhaiskasvatuslaki 7 § ja HE 40/2018 vp, s. 87–88

²⁸ Varhaiskasvatuslaki 40–42 §

²⁹ Oppivelvollisuuslaki (1214/2020) 2 § 3 momentti

³⁰ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, luku 5.5 Erityinen tuki

Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtavoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia. Lapselle määritellään sopivin tuen taso³¹ ja tuen muodot³² tuen antamisen periaatteiden mukaisesti, mikäli laadukas pedagogiikka ei vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Varhaiskasvatuksen tuen muodot tarkoittavat lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tukitoimia. Aloite lapsen tuen vahvistamisesta voi tulla ryhmän henkilöstöltä, huoltajalta tai muilta asiantuntijoilta.

Lapsella on oikeus saada tukea sopivalla tuen tasolla heti, kun tuen tarve on havaittu. Lapsen tuen saanti ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia tai muuta terveydenhuollon tai sosiaalihuollon lausuntoa. Lapsella on myös oikeus tuen palveluihin ja apuvälineisiin tuen tarpeen mukaan³³. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa niistä tukitoimista ja apuvälineistä, joita lapsi tarvitsee varhaiskasvatukseen osallistumiseensa. Tällaisia ovat esimerkiksi:

- liikkumiseen ja muihin fyysisiin toimintoihin liittyvät järjestelyt, kuten pyörätuoliliuskat ja kaiteet tai
- lapsen kommunikaatioon, näköön, kuuloon, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen liittyvät apuvälineet, kuten kommunikointia tukevat lelut, digitaaliset sovellukset, pelit tai äänikirjat.

Varhaiskasvatuksessa käytettävät tuen tasot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tuen tasojen välillä siirrytään joustavasti ja tuen taso arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tehostetun tai erityisen tuen edellytyksenä ei ole, että lapsi on ensin saanut muulle tasolle kuulunutta tukea. Tehostettua tai erityistä tukea saava lapsi on otettava huomioon päiväkodin ja perhepäivähoidon henkilöstön mitoituksessa³⁴.

Yleinen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa tai hyvinvointinsa edellyttämää yleistä tukea heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Yleistä tukea toteutetaan lapsen omassa ryhmässä.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Yleinen tuki muodostuu yksittäisistä tuen muodoista, esimerkiksi yksittäisistä pedagogisista ratkaisuista sekä tukitoimista, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsen tuki on lyhytkestoista ja/tai intensiteetiltään matalampaa verrattuna tehostettuun ja erityiseen tukeen. Lapsen yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi soveltuvia materiaaleja, välineitä, opetusohjelmia tai osa-aikaista erityisopettajan antamaa tukea.

Yleinen tuki ei edellytä hallintopäätöksen antamista, tukea annetaan aina tuen tarpeen ilmetessä. Yleinen tuki järjestetään varhaiskasvatuksen opettajan ja muun henkilöstön yhteistyössä. Mahdollisista tukipalveluista, kuten tulkitsemisen- ja avustamispalveluista ja apuvälineistä, tehdään hallinnollinen päätös³⁵.

---

³¹ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

³² Varhaiskasvatuslaki 15 b §

³³ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

³⁴ Varhaiskasvatuslaki 35 ja 38 §

³⁵ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

Tehostettu tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltuna tehostettuna tukena, kun yleinen tuki ei riitä. Tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki. Tukea annetaan lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja se aloitetaan heti tuen tarpeen ilmettyä. Tehostettua tukea annetaan niin kauan kuin lapsi tarvitsee sitä.

Lapsen tukea tehostetaan tuen suunnittelulla ja toteuttamistapojen lisäämisellä tai niitä vahvistamalla. Tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista. Oikea-aikaisesti annettu tehostettu tuki ennaltaehkäisee lapsen myöhempää tuen tarpeiden moninaistumista.

Lapsen mahdollista myöhempää diagnoosia tai kuntoutuksen aloittamista ei voida käyttää tuen saamisen ehtona³⁶. Tehostetun tuen antamisesta tehdään hallintopäätös³⁷.

Erityinen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti suunniteltuna erityisenä tukena, kun yleinen tuki tai tehostettu tuki ei riitä. Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. Erityinen tuki on vahvin varhaiskasvatuksessa annettavan tuen taso. Lapsen tuen tarpeen vaatiessa tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla.

Lapsella on oikeus saada erityistä tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Erityinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista, ja on jatkuvaa ja kokoaikaista. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös³⁸.

Tuen muodot

Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tuen tarpeen mukaisesti³⁹. Tuen muotoja voi toteuttaa samanaikaisesti heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tukitoimet suunnitellaan pedagogisesti niin, että lapsen osallisuus, oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Lapsen tuki voi sisältää **pedagogisia, rakenteellisia** ja **hoidollisia** tuen muotoja.

Lapsen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Lapsiryhmän kokoa muodostettaessa huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu, tuen tarve ja taso sekä se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa.

Pedagogisiin tuen muotoihin lukeutuvat toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen. Lapsen tukeen kuuluvat muun muassa sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat. Näitä voivat olla puhetta korvaavat kommunikaatiomenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten ja erityispedagogisten työtapojen ja menetelmien käyttöä. Pedagogisiin tuen muotoihin kuuluvat myös varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi.

Lapsen yksilöllisistä tarpeista nousevia, erityispedagogisia menetelmiä voidaan suunnitella, soveltaa ja toteuttaa joko yhden lapsen, pienen ryhmän tai koko lapsiryhmän yhteisenä toimintana. Varhaiskasvatuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Rakenteellisiin tuen muotoihin kuuluu lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyvän henkilöstön osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen. Rakenteellisia tuen muotoja ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut sekä niiden muuttaminen lapsen tuen tarpeen mukaan⁴⁰. Ryhmän henkilöstörakennetta voidaan vahvistaa esimerkiksi

³⁶ HE 148/2021 vp, s. 32

³⁷ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

³⁸ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

³⁹ Varhaiskasvatuslaki 15 b §

⁴⁰ Varhaiskasvatuslaki 35 § 2 mom. ja 38 § 2 momentti

varhaiskasvatuksen erityisopettajalla. Lapsimäärän pienentämisellä muutetaan henkilöstön ja lasten suhdelukua siten, että lapsen tukea voidaan suunnitellusti toteuttaa ja varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Lisäksi varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen, esteettömyyden huomioiminen sekä pien- tai erityisryhmä voivat olla lapsen tarvitsemia rakenteellisia tuen muotoja.

Hoidollisen tuen muodot tarkoittavat menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen. Lapsen terveydenhoidolliset tarpeet huomioidaan osana hoidollisen tuen muotoja. Näitä voivat olla esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Varhaiskasvatuksen toimipaikoissa arvioidaan aina tapauskohtaisesti, voidaanko lääke- tai sairaudenhoito toteuttaa osana lapsiryhmän perustoimintaa. Jokaisen lapsen kohdalla tehdään lapsen tilanteen kokonaisarviointi. Lapsen lääke- tai sairaudenhoito ei ole riippuvainen varhaiskasvatuslain mukaisesta tuen tasosta, vaan hoitoa annetaan tuen tasosta riippumatta lapsen tarpeen mukaan.

Tuen pedagogisten, rakenteellisten ja hoidollisten toimintatapojen tulee olla lapsen edun ja tuen tarpeen mukaisia, ja niissä käytetään paikallista ja tapauskohtaista harkintaa. Esimerkiksi lapsen apuvälineiden käyttöä tai avustamista suunniteltaessa tulee ensisijaisesti järjestää nämä tukitoimet niin, että lapsi on osa vertaisryhmää ja mukana samoissa tiloissa ja tilanteissa muun lapsiryhmän kanssa.

Lapsen tuen arviointi

Varhaiskasvatuksessa lapsen tukea arvioidaan kaikilla tuen tasoilla⁴¹. Lapsen tuen tarvetta, sekä tuen riittävyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen yhteydessä tai tuen tarpeen tai oppimisympäristön muuttuessa. Lapsen tuen tarpeen arvioinnin prosessi voi alkaa varhaiskasvatuksen henkilöstön tekemien havaintojen pohjalta. Myös huoltaja, lastenneuvolan tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö voi tehdä aloitteen.

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen mielipide ja toivomukset huomioidaan ja huoltajan kanssa toimitaan yhteistyössä arvioitaessa tuen tarvetta, tukitoimenpiteitä ja toteuttamista⁴².

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen arviointiin tarpeen mukaan. Sosiaali- ja terveysviranomaiset osallistuvat arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä, jos arviointi edellyttää myös muuta kuin varhaiskasvatushenkilöstön pedagogista asiantuntemusta tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen ratkaisujen perusteeksi.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki eli tuen taso, muodot ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan⁴³. Sen laadinnasta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa. Henkilöstön tehtävänä on tukea huoltajan ja lapsen osallisuutta suunnitelman laatimisessa ja arvioinnissa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Lapsen mielipide selvitetään ja huomioidaan suunnitelmaa laadittaessa ja sitä arvioitaessa (luku 1.3).

---

⁴¹ Varhaiskasvatuslaki 15 a ja d §

⁴² Varhaiskasvatuslaki 15 d § ja 20 §

⁴³ Varhaiskasvatuslaki 15 d § ja 23 §

Tuen tarvetta ja toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan tarpeen mukaan vähintään kerran vuodessa tai tuen tarpeen muuttuessa⁴⁴. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen kirjataan ja tavoitteita muutetaan lapsen muuttunutta tuen tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Ennen tehostetun tai erityisen tuen aloittamista lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdollisten aiemmin toteutettujen tukitoimien ja niiden vaikuttavuuden arviointi. Arviointi pitää sisällään kuvauksen tukitoimista, niiden vaikuttavuuden arvioinnista ja kehittämisestä sekä perustelut siitä, millaisista tuen toimista lapsi hyötyy ja mitkä parhaiten toteuttavat yksilöllisesti lapsen etua.⁴⁵

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä hallinnollista päätöstä annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista⁴⁶. Mikäli lapsen tuen tarvetta on arvioitu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa, tulee arviointi huomioida annettaessa tehostetun tai erityisen tuen hallinnollista päätöstä tai päätöstä tukipalveluista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti.

Kun lapsi saa varhaiskasvatuksessa tukea, hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa kirjataan luvussa 1.3 kuvatun lisäksi seuraavat asiat:

Pedagogiset tuen muodot

- varhaiskasvatuspäivän rakenteeseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut
- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- tarvittavat erityispedagogiset menetelmät
- vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, esimerkiksi viittomien ja kuvien käyttö
- käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaa, esimerkiksi esteettömyyden huomiointi.

Rakenteelliset tuen muodot

- tuen toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen
- henkilöstön mitoitukseen ja rakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsiryhmän kokoon ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- tulkittamis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö
- pien- tai erityisryhmä tai muu tarvittava ryhmämuoto
- varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa- tai kokoaikainen opetus tai konsultaatio.

Hoidolliset tuen muodot

- perushoittoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät
- terveydenhoidolliset tarpeet, esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavaliioon ja liikkumiseen liittyvä avustaminen ja apuvälineet.

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden palvelujen käyttö
- sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut.

---

⁴⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 d § ja 23 §

⁴⁵ HE 148/2021 vp, s. 34

⁴⁶ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

Tuen vaikuttavuuden arviointi

- tuen tarpeen, riittävyyden ja toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi, arvioinnin perusteella tehtävät johtopäätökset ja toimenpiteet sekä arviointiajankohdat.

Lisäksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdolliset sosiaali- ja terveyspalvelut, kuten lapsen saama kuntoutus, jos se on olennaista lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen näkökulmasta⁴⁷.

Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista

Lapselle annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävä viipymättä hallintopäätös, joka perustuu tuen tarpeen arviointiin⁴⁸. Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan hallintolakia. Ennen päätöksen tekemistä varhaiskasvatuksen järjestäjän on kuultava lapsen huoltajaa tai muuta laillista edustajaa⁴⁹. Myös huoltaja voi hakea tehostettua tai erityistä tukea lapselle⁵⁰. Hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta, ja päätös on toistaiseksi voimassa. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltaja voi hakea siihen muutosta valittamalla⁵¹. Päätös on aina perusteltava⁵². Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu⁵³.

Tehostetun ja erityisen tuen päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:

- tuen muodoista
- varhaiskasvatuksen toimipaikasta
- tukipalveluista⁵⁴.

Jos lapsen tuesta ei tehdä tehostetun tai erityisen tuen päätöstä, silloin tukipalveluista tehdään erillinen hallintopäätös. Päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:

- tukipalvelut⁵⁵.

Varhaiskasvatuslain piiriin kuuluvassa yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevan lapsen hallintopäätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan sijaintikunta⁵⁶. Lapsen saadessa varhaiskasvatusta ostopalveluna hankitussa varhaiskasvatuksessa hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta. Myös palvelusetelin myöntänyt kunta tekee tukea koskevan hallintopäätöksen.⁵⁷

Lapsen varhaiskasvatusta voi järjestää useampi kuin yksi varhaiskasvatuksen järjestäjä. Mikäli lapsi osallistuu kahden eri kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen esimerkiksi vuoroasumistilanteessa, hallintopäätöksen tekevät erikseen molemmat kunnat. Tällöin varhaiskasvatuksen järjestäjillä on velvollisuus toimia tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa yhteistyössä lapsen edun mukaisesti. Kukin toimija tekee hallintopäätöksen itse.

---

⁴⁷ HE 148/2021 vp, s. 35

⁴⁸ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

⁴⁹ Hallintolaki 34 §

⁵⁰ HE 148/2021 vp, s. 35

⁵¹ Varhaiskasvatuslaki 62 §

⁵² Hallintolaki 34, 45 § 1 momentti, 47 § ja varhaiskasvatuslaki 15 a §

⁵³ HE 148/2021 vp, s. 36

⁵⁴ HE 148/2021 vp, s. 34

⁵⁵ Varhaiskasvatuslaki 15 c ja e §

⁵⁶ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

⁵⁷ HE 148/2021 vp, s. 30

Hallintopäätös tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on pantava täytäntöön heti. Päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Päätöksellä ei voida päättää lapsen sosiaali- ja terveyspalveluista, kuten lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineistä tai vammaispalvelulain mukaisista palveluista ja tukitoimista.

Lapsen tuen tarvetta, riittävyyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan (ks. luku 5.4). Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen tai muun arvioinnin yhteydessä.

Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan varhaiskasvatuksessa annettavan tuen järjestämisen käytännöt päiväkodissa ja perhepäivähoidossa.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan

- lapsen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset periaatteet ja käytännöt
- lapsen tuen tarpeen arviointiin liittyvät käytännöt ja vastuut
- tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa: pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset tuen muodot
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelman täydentäminen tuen näkökulmasta luvun 5.5 mukaisesti, suunnitelman laatimiseen ja arviointiin liittyvät paikalliset vastuut ja käytännöt
- lasten ja huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön käytännöt tuen aikana
- monialainen yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt varhaiskasvatuksen aikana ja siirryttäessä esiopetukseen
- tehostetun ja erityisen tuen sekä tukipalveluiden hallintopäätösmenettelyt (huoltajan ja lapsen kuuleminen sekä päätöksen laatiminen, muuttaminen ja kumoaminen).

Yleinen tuki

- yleisen tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa
- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa ja yleisen tuen järjestämisessä.

Tehostettu tuki

- tehostetun tuen käytännön järjestäminen
- toimintatavat lapsen tehostetun tuen aloittamisessa, toteuttamisessa ja päättämisessä
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytännöt
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä
- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa ja tehostetun tuen järjestämisessä.

Erityinen tuki

- erityisen tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä

- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten kohdalla lapsen ohjautuminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin ja monialainen yhteistyö prosessissa
- yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kanssa sekä muu yhteistyö, eri toimijoiden vastuut ja työnjako
- yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa
- toimintatavat, kun erityinen tuki päätetään lopettaa ja tuki jatkuu tehostettuna tai yleisenä tukena.

Varhaiskasvatuslaissa säädetty tuen muodot

- tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- huoltajalle ja lapselle tiedottamiseen ja huoltajan ja lapsen kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät toimintatavat.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa määritellään tulkitsemis- ja avustamispalveluihin sekä apuvälineisiin liittyvät hallinnolliset käytännöt varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Pukkilan varhaiskasvatuksessa seuraamme lasten kehitystä heti varhaiskasvatuksen aloituksesta alkaen yhteistyössä huoltajien ja terveydenhuollon kanssa. Varhainen puuttuminen lapsen mahdollisiin kehityksen ja oppimisen pulmiin on ensiarvoisen tärkeää, jotta tukitoimet saadaan käyntiin ja pulmien kasvaminen ja monimuotoistuminen pysäytettyä.

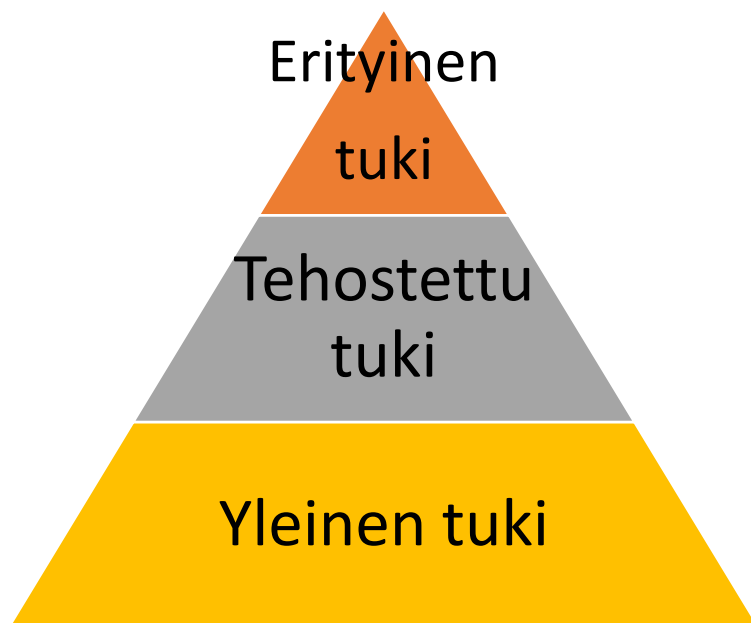

Lapsen huoltajan kanssa keskustellaan heti, jos huoli lapsesta herää. Pukkilan varhaiskasvatuksessa teemme yhteistyötä neuvolan kanssa. Tarvittaessa järjestämme yhteistyöpalavereita, joissa varhaiskasvatuksen henkilökunta keskusteleo neuvolan henkilökunnan kanssa lasten kehityksestä ja oppimisesta. Varhaiskasvatuksesta tehdään havainnointilomake nelivuotiaan lapsen laajaan terveystarkastukseen. Lomakkeessa kuvataan henkilökunnan arvio lapsen hyvinvoinnista ja selviytymisestä varhaiskasvatuksessa. Samalla huoltajat saavat mukaansa myös vanhempien lomakkeen, jonka he täyttävät kotona ja vievät mukanaan neuvolaan. Neuvolasta tehdään tarvittaessa läheteet puheterapiaan, toimintaterapiaan, fysioterapeutille ja psykologille. Pukkila kuuluu vuodesta 2023 Itä-Uudenmaan hyvinvointiyhtymän terveyspalvelujen ja lapsiperheiden sosiaalityön palvelujen piiriin. Itä-Uudenmaan hyvinvointikuntayhtymä tuottaa mm. psykologin, toimintaterapeutin ja puheterapeutin palveluja. Lapsen hoitotahot osallistuvat myös tarvittaessa lapsen asioita koskeviin monialaisiin palavereihin. Psykologi ja terapeutit voivat tulla myös ryhmään havainnoimaan lapsia ja ryhmän toimintaa. Konsultaation perusteella voimme muokata työtapoja ja oppimisympäristöä lapsen yksilöllisiin tarpeisiin sopivaksi.

Tuen järjestäminen Pukkilan varhaiskasvatuksessa

Yleinen tuki

Yleinen tuki on osa jokapäiväistä varhaiskasvatusta ja jokainen lapsi saa yleistä tukea osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Kaikki lapset tarvitsevat kasvussaan ja oppimisessaan yksilöllistä tukea. Tuen tulee olla tasavertaista, oikea-aikaista ja riittävää. Yleisen tuen tukimuodot ovat usein yksittäisiä tukimuotoja ja niitä käytetään koko ryhmän toiminnassa (esim. kuvia, viittomia, liikennevaloja, suujumppaa, erityisopettajan tukea). Yleinen tuki voi olla myös yksittäisen lapsen tukemista arjen toiminnoissa erikseen suunnitelluin menetelmin. Yleistä tukea toteutetaan heti tuen tarpeen ilmetessä. Yleisen tuen tukimuodot ja järjestelyt kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Yleistä tukea toteuttavat koko varhaiskasvatushenkilöstö yhdessä sovittujen käytäntöjen mukaan.

Tehostettu tuki

Silloin kun yleisen tuen tukitoimet eivät riitä tulee kyseeseen tehostettu tuki. Tehostetussa tuessa lapsella on käytössä säännöllisesti tai samanaikaisesti useita tukimuotoja. Lapsen tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleisessä tuessa. Lapsi tarvitsee usein jatkuvaa aikuisen henkilökohtaista läsnäoloa, ohjausta ja apua. Tehostetussa tuessa lapsen haasteisiin vastataan erilaisin pedagogisin menetelmin, välinein ja ympäristöä mukauttamalla päiväkodin arjessa. Lapsen huoltajien kanssa keskustellaan tehostetun tuen käyttöönotosta ja päätös tehostetusta tuesta tehdään yhdessä huoltajien ja ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu tuen aloittamisen arviointiin sekä tukitoimien suunnitteluun ja niiden arviointiin tarpeen mukaan. Kun tehostettu tuki päätetään ottaa käyttöön, varhaiskasvatuksen opettaja/erityisopettaja kirjaa lapselle tehostetun tuen suunnitelman lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi. Tehostetun tuen suunnitelmaan kirjataan lapsen tuen tarpeet sekä varhaiskasvatusympäristöön ja tukeen liittyvät ratkaisut ja toimenpiteet. Mahdollisia asiantutijalausuntoja käytetään avuksi tuen suunnittelussa. Tehostetun tuen suunnitelmaa päivitetään aina tarvittaessa ja vähintään aina lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnan tai päivittämisen yhteydessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan käytössä olevan tuen taso. Tehostetun tuen suunnitelma liitetään lapsen VASU- liitteeksi Daisyyn. Päiväkodin johtaja tekee tehostetun tuen antamisesta hallintopäätöksen.

Erityinen tuki

Erityiseen tukeen siirrytään, kun tehostetun tuen menetelmät eivät riitä tai tuen tarve on pitkäkestoista ja intensiivistä. Erityisessä tuessa päivittäistä toimintaympäristöä ja kasvatustoimintaa mukautetaan lapsen tarpeiden mukaisesti. Erityisen tuen rakenteellisia tukimuotoja ovat esimerkiksi avustaja ja ryhmäkoon muutokset. Lapsen huoltajien kanssa keskustellaan erityisen tuen käyttöönotosta ja päätös erityisestä tuesta tehdään yhdessä huoltajien ja ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja muut asiantuntijat osallistuvat tuen aloittamisen arviointiin sekä tukitoimien suunnitteluun ja niiden arviointiin tarpeen mukaan.

Kun erityinen tuki päätetään ottaa käyttöön, varhaiskasvatuksen opettaja/erityisopettaja kirjaa lapselle erityisen tuen suunnitelman lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi. Erityisen tuen suunnitelmaan kirjataan lapsen tuen tarpeet sekä varhaiskasvatusympäristöön ja tukeen liittyvät ratkaisut, apuvälineet ja toimenpiteet. Mahdollisia asiantutijalausuntoja käytetään avuksi tuen suunnittelussa. Erityisen tuen suunnitelmaa päivitetään aina tarvittaessa ja vähintään aina lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnan tai päivittämisen yhteydessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan käytössä oleva tuen taso. Erityisen tuen suunnitelma liitetään lapsen VASU- liitteeksi Daisyyn. Päiväkodin johtaja tekee erityisen tuen antamisesta hallintopäätöksen.

Mikäli lapsen tuen tarve muuttuu varhaiskasvatussuunnitelman arvioinnin yhteydessä erityisestä tuesta tehostettuun tukeen, hallintopäätöstä muutetaan. Mikäli tuen tarve poistuu kokonaan ja lapsi siirretään saamaan yleistä tukea, hallintopäätös kumotaan.

Pidennetty oppivelvollisuus

Lapsi voi vaikean vammaisuuden tai sairauden vuoksi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Lapsi ohjataan pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin yleensä psykologin lausunnolla. Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat lapset ovat aina myös erityisen tuen piirissä. Pukkilassa lapsi voi aloittaa pidennetyn oppivelvollisuuden 5-vuotiaana päiväkotiviikossa Vekarassa varhennetussa esiopetuksessa. Lapsi osallistuu ryhmän normaaliin toimintaan ja lisäksi hänellä voi olla henkilökohtaisia tai pienryhmässä järjestettäviä opetustuokioita. Pidennetyn oppivelvollisuuden suunnittelusta ja arvioinnista on vastuussa ryhmän opettaja yhdessä erityisopettajan kanssa. Toteutuksesta vastaa koko ryhmän henkilöstö. Lapselle laaditaan HOJKS eli henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi. Suunnitelmaan kirjataan lapsen yksilölliset oppimisen tavoitteet ja menetelmät. Suunnitelman laadinnassa hyödynnetään Pukkilan esiopettajien näkemyksiä, sekä esiopetuksen opetussuunnitelmaa. Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvilla lapsilla varhennetun esiopetuksen päivittäinen kesto on neljä tuntia päivässä. Varhennetun esiopetuksen toiminta-aika sijoittuu klo. 8 – 13 välille. Varhennettu esiopetus (4h/päivä) on maksutonta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluva lapsi on oikeutettu kuljetukseen.

Pukkilan varhaiskasvatuksessa käytössä olevat pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset tuen muodot:

Lapselle annettava tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tuen muotoja. Varhaiskasvatuksen opettajat vastaavat tukimuotojen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista varhaiskasvatuksen erityisopettajan avulla. Tuen toteuttaminen käytännössä on koko kasvatushenkilöstön vastuulla yhdessä sovittujen käytäntöjen mukaan. Tietoa lapsista välitämme ryhmien henkilökunnan kesken, jotta kaikilla lapsia hoitavilla aikuisilla on tarvittavat tiedot lasten tarvitsemista tukitoimista ja sovitusta toimintatavoista.

Pedagogiset
<ul style="list-style-type: none">
• toistuvat toiminnot
• selkeä ja ennakoitava päiväjärjestys
• kuvat, viittomat, sovellukset
• suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi

Rakenteelliset
<ul style="list-style-type: none">
• Henkilöstön osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen
• henkilöstöresursseihin liittyvät järjestelyt (esim. avustaja, erityisopettaja)
• Ryhmien muodostamiseen liittyvät järjestelyt (esim. ryhmäkoon muutokset, toimivan ryhmän/pienryhmän muodostaminen)
• apuvälineet, esteettömyys, pienryhmät

Hoidolliset
<ul style="list-style-type: none">
• Lapsen terveydenhoidolliset tarpeet (lääkehoito, apuvälineet)
• Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio

Dokumentointi, arviointi ja kehittäminen

Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuksessa toiminnan arviointi on velvoittavaa ja sen tarkoituksena on toiminnan laadun kehittäminen ja parantaminen.⁵⁸ Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla suunnitelmallista ja säännöllistä.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännössä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti.

Pukkilassa arviointi menetelmiä ovat itsearviointi, pedagoginen dokumentointi, vertaisoppiminen sekä hyvien käytäntöjen jakaminen. Arviointia toteutetaan Pukkilan varhaiskasvatussuunnitelman, yksikön toimintasuunnitelman sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden pohjalta.

Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoite ja tarkoitus henkilöstön tasolla on (Vasu 2022):

- Toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti ja inklusiivisten periaatteiden mukaisesti
- Oppia tuntemaan yksittäistä lasta
- Oppia ymmärtämään lasten välisiä suhteita
- Oppia ymmärtämään ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta
- Muokata jatkuvasti työtapoja, oppimisympäristöjä, toiminnan tavoitteita, menetelmiä ja sisältöjä lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi
- Tukea tuen tarpeiden arviointia
- Tukea pidemmältä aikaväliltä koottujen dokumenttien avulla pedagogisen toiminnan arviointia ja henkilöstön toiminnan itsearviointia

Pidämme pedagogista dokumentointia vahvana keinona uuden kehittämis- ja keskustelukulttuurin luomiseksi. Yhteiset koulutukset ja pedagogisesti painottuvat keskustelut kollegojen ja huoltajien kanssa edesauttavat toimintamme suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä, ottamalla huomioon lapsiryhmän todelliset mielenkiinnon kohteet ja lasten yksilölliset tarpeet. Lasten leikkimistä, oppimista ja taitojen kehitystä dokumentoimme suunnitelmallisesti yhdessä sovittujen työvälineiden avulla – lapsen kuulumiset lomake, arjen havainnot ja palautteet lapsilta, vanhemmilta, kasvattajilta, johtajalta, arviointilomakkeet, valokuvat, lapsen

---

⁵⁸ Varhaiskasvatustalaki 24 §

vasu, vanhempien/lasten haastattelut ja keskustelut sekä lapsen kasvunkansio. Havainnoimme lapsia jatkuvasti kaikissa arjen tilanteissa. Lapsiin liittyviä havaintoja ja tietoa jaamme keskenään tiimeissä ja huoltajien kanssa jokapäiväisesti sekä tiimipalaverissa viikoittain.

Luomme lapsille mahdollisuuksia oman toimintansa dokumentointiin ja reflektointiin. Lapsilla kokoamme kasvunkansiot yhdessä lapsen ja perheiden kanssa. Kansioon keräämme lapsen oppimisen ja kehityksen kannalta tärkeitä dokumentteja- valokuvia, piirustuksia, haastatteluja, keskusteluja ym. Valokuvia lasten leikeistä ja toiminnasta, taideteoksia, ajatuksia, kokemuksia, oivalluksia ym. on näkyvillä myös ryhmätilojen seinillä. Sitä kautta mahdollistamme lasten ja huoltajien osallisuuden, lapsen oppimisen ja ajattelun näkyväksi tulemisen niin lapselle itselleen kuin myös aikuisille.

Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatusyksikön toimintasuunnitelmaan kirjataan kehittämiskohteet, niiden seuranta ja tavoitteiden toteutuminen. Toimintasuunnitelma tehdään toimintakaudelle. Suunnitelmien toteutumista arvioidaan jatkuvasti periaatteella, että:

- Arviointi on jatkuvaa ja systemaattista
- Arviointi perustuu niille tavoitteille, joita vasussa toiminnalle asetetaan
- Arvioinnissa huomioidaan toimintasuunnitelma ja lapsen vasu
- Lapset ja huoltajat saavat osallistua arviointiin

Yksikkötasolla suunnittelemme, arvioimme ja kehitämme toimintaa peda- sekä talonpalaverissa, yhteistyössä henkilöstön ja varhaiskasvatusjohtajan kanssa. Pukkilassa vanhempien osallisuus varhaiskasvatukseen mahdollistuu ja näkyy tällä hetkellä toiminnan suunnittelussa mm. lapsen varhaiskasvatussuunnitelma keskusteluissa, vanhempainilloissa, päivittäisissä keskusteluissa ja yhteydenpito Daisy järjestelmän välityksellä. Toiminnan toteutuksessa mm. pyydämme huoltajia osallistumaan erilaisiin tapahtumiin kuten aamukahveihin, varhaiskasvatuksen järjestämiin juhliin ja ryhmien projekteihin. Toiminnan arviointiin on huoltajilla mahdollisuus osallistua mm. lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelussa, antaa palautetta asiakastytyväisyyskyselyssä sekä antaa henkilökohtaista palautetta suullisesti tai sähköpostin/Daisyn välityksellä. Tavoitteena on järjestää toimintakauden aikana henkilökunnan ja huoltajien yhteisiä varhaiskasvatuksen kehittämisiä. Iltojen tavoitteena on yhteistyön ja avoimuuden edistäminen sekä lapsiperheiden tukeminen. Vanhempainillat, asiakastytyväisyyskyselyt ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman keskustelut antavat meille arvokasta tietoa myös toiminnan kehittämiseksi huoltajien näkökulma huomioiden.

Kunnanhallitus hyväksyy talousarvion yhteydessä varhaiskasvatuksen toimintakertomuksen, johon on kirjattu varhaiskasvatuksen taloudelliset tavoitteet sekä kehittämiskohteet. Toteutumista arvioidaan kolmen kuukauden välein ja tilinpäätöksen yhteydessä arvioidaan koko vuosi.

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuksiaan.

Lähteet

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rintakorpi, K & Vihmari-Henttonen E.2017. Tää on meidän maailma! Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus ja Kirjapaja Oy.

Varhaiskasvatuslaki (540/2018).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2022. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2018:3a.